

חיזור, פיתוי, אונס

ושטיפת-מוח

זוהי מערכת טוטאלית, המבוצעת באמצע עים טוטאליים: כל כליהתיקות המוריי, הטלוויזיה, הרדיו, שני הצהרונים רבי התפוצה, חלק ניכר מהעיתונים האחרים — מערכת כבירה של אונס נפשי, השולטת באופן בלעדי על כל מקורות המידע.

אראפטר לאדם גורמלי לעמוד בפניה, כי: היא באה מכל הכיוונים, דבר היוצר רושם שזהו מידע מוסכם שאין עליו ויכות, היא באה וחוזרת על עצמה בלי הרף, אין היא מתנגשת במידע נגדי, כי

כל מידע כזה מועלם או נפטר בנימת זילזול. הדבר הנורא הוא שהאדם שטוף-המוח — גבון ככל שיהיה — לעולם לא יידע שהוא שטוף-מוח, והוא ידחה בתוקף ובנועם את ההאשמה שמוחו נשטף.

נפשות, אולם רק תעמולה בלתי-מוסרית מסתירה במזיד עובדות שאינן נוחות לה. מידת המוסריות של מערכת-תעמולה נקבעת על-ידי מוסריות הדעה שהיא מפיצה, מהו גיסא, ומוסריות שיטותיה, מאיך גיסא. **שטיפת-מוח**, נ' — היפך מתע-מולה. טכניקה שמטרתה לכפות על הקור-בן — יחיד או ציבור — תבנית מחשבתית מסוימת, לא בדרכים של שינוע, אלא בשטות של כפייה פסיכולוגית, בדומה ל-היפנוזה.

מושגים והגיונות, עד כי חובה היא לעשות בהם קצת סדר מחשבתי.

אזכור לקורא את הפוסקים הרלוזני-טיים של זן בן-אמוץ:

שטיפת-מוח באמצעות כותרות ועריכת ידיעות מבוצעת לא רק בשני העיתונים ה-גיל. כל עיתון בארץ, כולל העולם הזה, מנסה להשפיע על קוראיו על-ידי הדגשת הידיעות המשרתות את השקפותיו, והצנעת או אפילו העלמת הידיעות המנגדות להן. **שטיפת-המוח הכללית**, הנערכת יום-יום במדינה, שום עיתון אינו יכול ל-הרשות לעצמו את הלוקוסוס של אובייקטי-ביות. גם העורך הליברלי ביותר מביא ל-עיתון שלו את מוסכמותי החברתיות וה-פוליטיות. רק עורך מת יכול להיות עורך אובייקטיבי.

... אני יכול להביא מאות דוגמאות של כותרות מטעות או נכונות-בחלקן שהופיעו בהעולם הזה (אני אעשה זאת, אם התיכוח הזה ימשך).

... נסיונו של מר אבנרי להוציא את עצמו ושבוועונו מתוך המכסבה האוטומטית, בה נשטפים מדי יום מוחותיהם הרופפים של הקוראים, מחשיד אותו באי-ישר איני טלקטואלי. איש אינו מספק בכוחו להש-תתף בשטיפה הכללית... אני טוען כי עלה בידי זן בן-אמוץ לבשל

ידידי זן בן-אמוץ מזכיר לי בימים אלה שור שהוחזק זמן רב במיכלאה, ו-שוחזר בפתח הוירה. בהודות-חיים תוססת הוא רץ אנה ואנה, נוגח בעליות כל די-ניקרה על דרכו, ומבריק את המאטאוריים. אני שמח שחופש-הביטוי המוחלט שהוא נהנה ממנו בעיתון זה, אחרי סתימת-הפה שהוא סבל ממנה בעיתונים אחרים (כולל מעריב וידיעות אחרונות גם יחד), משפיע עליו בצורה כל-כך מרעננת. אכן, החופש הוא סם משכר.

ככל זאת, הייתי מציע לו לנהוג באכ-חנה מסוימת כלפי האובייקטים שהוא מס-תער עליהם בחודה כה רבה. אפילו כש-האובייקט הוא העולם הזה.

כבר שכחתי כימעת מה גרם להי-כוח זה בינינו — מה גם שהיתה זאת סיבה חסרת-חשיבות כשלעצמה (מיהו יותר טוב מבחינה טכנית, צהרון פלוני או צהרון אלמוני?). הייתי נותן לחיכות זה לגודע ב-כבוד, לולא עשה זן בן-אמוץ בגליון ה-אחרון מעשה מסוכן מאין כמוהו.

לאחרונה פשתה בארץ אופנה מורדה של הכאה על חטא על חזוה של הוולה, ב-נוסח "כולנו מנוחלים", "כולנו מושחתים", "כולנו מושחדים", "כולנו נכנעים". זוהי אופנה שקמרה בגיל הפטיס והנפשי של בעליה. הם עברו, כנראה, את תקופת הסער של נעוריהם המוקדמים והמאוחרים, ונפשם עורגת אל המנוחה. ותחת לומר: "די לי, אני נכנע, אני מוכן לתפוס פינה צנועה במימסד", דבר המחייב מידה כלשהי של חוסר-בושה לגורלב — אמורים: כולנו נכנענו, כולנו מכרנו את עצמנו להנאות חומריות, כולנו משתייכים למימסד.

לכל אלה בדצוני לומר: תודה רבה, רבותי, אבל אנה, דברו בשם עצמכם. אנה, אנה, בעיתון הזה, לא עיפנו, איננו מת-כחנים למכור את עצמנו, לא קיבלנו ולא נקבל שוחד.

במידה שהי ש כוח כלשהו לעיתון זה, ול-מגמה הפוליטית והחברתית שהוא מבטא, הרי בא לו כוח זה מידי בנראדם החוש-בים כמונו, קולניעיתיו ובוחרים, על אפי ועל חמתו של המימסד, וחרף התנגדותו הפעילה. לא מיקרה הוא שגולדה מאיר מכ-ריוה מעל דוכן הכנסת שהיא מוכנה לעלות על באריקות כדי להוציא אותי מבית-הנכח-רים, ולא מיקרה הוא שקלגסיה הפוליטית עמלים עתה יומם ולילה כדי להוציא מי-אלה זו לפועל.

מי שרוצה להיכנע, שייכנע. אבל בשם עצמו, אל יכנע בשם אחרים.

מה כל זה נוגע לזן בן-אמוץ? בדבריו האחרונים, מלפני שבוע, יש מ-שום נסיון להרחיב את האופנה הזאת של "כולנו אותו הדבר" לשטה, שהוא חשוב אף מן הכניעה למימסד — שטה שטיפת-המוח.

אחרי שטענתי כי כמה מחבריו משמשים, ביודעין או בלא-יודעין, כרשתות-הסחה ל-מנגנונים של שטיפת-מוח, משיב כי בטענה ניצחת: כולם שוטפים מוחות. אין הבדל בין הצהרונים והעולם הזה, בין ימין ושמאל, בין שוחרי-מלחמה ורודפי-שלום. אלה כמו אלה שוטפים את המוח.

ומול המבול הנוראי הזה של שוטפי-מוח מכל הסוגים, מתייצבים רק יחידיה-סגולה: "בעל-ידידות כעמוס קינן... (העוסקים) ב-חינוך הקהל לחשיבה עצמית". אלה ית-גברו, במרוצת הזמן, על שטיפת-המוח של הימין והשמאל.

להשוות את העולם הזה למערכת זו — הרי זו השאהה מיפלצתית. נכון, יש לנו דעות, ואנו מתגאים בכך. נכון, אנחנו לוחמים בעד דעות אלה, מתוך אמונה עמוקה שזהו תפקידנו במאבק על דמות המדינה והחברה. אמרנו: "בלי מורא, בלי משוא-פנים", אך לא "בלי דעות ובלי תחושת-אחריות".

אך מה לכל זה ולמערכת שטיפת-מוח? אין לנו שליטה על אספקת-המידע. המידע היומיומי נמסר על-ידי העיתונות היומית, בצורה המעוותת השיגרתית, ויש להניח שכל קוראי העולם הזה קוראים לפחות עיתון יומי אחד, לפני שהם נוטלים ל-ידי-הם שבועון זה.

היתרון העצום שיש לנו הוא שבנינו מכשיר העומד כולו מחוץ למימסד, ש-אינו כפוף להציו הכלכליים (המימסד כבר גרם לנו זמן-אם כל הנוק שהיה מסוגל לגרום לנו), ששום צנזורה אינה יכולה לסתום את פיו, מלבד הצנזורה הפיסית ה-מופעלת על-ידי חוקי-חירום.

מבחינה זו אין כל השאהה בינינו ובין בעלי-המוריום, ויהיו אף צדיק-יטרום מרופ-למים, הפועלים בתוך מכשירי שטיפת-המוח. הם מוחזקים שם מפני שמפעילי ה-מכשירים סבורים שזה מועיל להם. הם כפופים לצנזורה בכל יום, ופיהם יכול ל-היסתם כלל בכל רגע — הכל כרוצן שוטפי-המוח, שהם מעבידיהם.

כדי לחסוך לזן בן-אמוץ טירחה יתרה, אני מוכן להודות מראש, בלי צורך ב-הוכחה, שלא מליד הבלטנו במידה שווה את כל העובדות, שאנחנו משתדלים בסירוש להבליט עובדות הסותרות את התבנית של שטיפת-המוח הטוטאלית. אולם אני טוען שאין עיתון במדינה הפונה בצורה כה ש-תית אל ההגיון של הקורא, המצייד אותו בכלים לעמידה עצמאית מול השטיפה הגדולה, כפי שעושה השבועון המסויים.

לקרוא לזה שטיפת-מוח נגדית — הרי אין זה רק עתל (על כך אפשר למחול); זהו עיחת מסוכן — ושרות בלתי-מודע לאותה מכונה אדירה של שטיפת-מוח. כשם שהקביעה "כולנו שייכים למימסד" היא בלתי-מוסרית מיקרה, כן הקביעה "כולם שוטפים את המוח" היא הרסנית. היא באה ליצור אחריה כללית של ציניות, של התפרקות מאחריות, של "כולם אותו ה-דבר". המסקנה המתבקשת: אם כולם מוש-חתים, הבה נהיה מושחתים גם אנחנו, ו-נקבל לפחות תמורה, עם פנסייה לעת זיקנה.

לא מכבר פורסם סקר דעת-קהל ה-מראה שהרוב הגדול של אזרחי ישראל רוצה שגולדה, דיין, אלון ואבנן יישארו ב-דיוק במקומם, מבלי להתחלף אפילו ביניהם. כל אחד אידיאלי בתפקידו, כשם שמדיניות הממשלה היא בדיוק הנכונה.

אלו שאלו אותו דגם מייצג אם הוא מרוצה מתופס-הכלבים ישראל יענקלביץ, או היה מעדיף על פניו תופס אחר — היו 89.3% משיבים שיענקלביץ הוא בדיוק תר-פסי-הכלבים הנכון, בעוד ש-7.4% היו משי-בים בשלילה, ו-3.3% היו שואלים מה זה תופס-כלבים באידיש.

צחקו בצד — זהו מצב מחריד. אין חמור כמוהו בשום מדינה דמוקרטית מתקדמת, אף בשכל המדינות האלה יש ניצנים בולטים של שטיפת-מוח. בארצות-הברית מתחלפת מפלגת-השלטון כימעט כל שמונה שנים; בבריטניה ובגרמניה הוחלפו ראשי-משמלות בלי עזרת מלאך-המוח. אנחנו הפכנו לעיר-הכל שדן בן-אמוץ מתחמק מאחריותו (כי-בעל-מזר המעורר לחשיבה עצמית, וכי), ותחת להצביע על סכנה זו — הוא עוסק בחיכות זה במשחקי מלים.

מי שאינו רואה את ההבדלים — אסור לו לשחק במושגים אלה, כי מישחק זה כמוהו כמישחק באש.

ההבדל בין הסכרה ו/או תעמולה לבין שטיפת-מוח הוא כהבדל שבין חיזור לאונס. מחור יכול להיות אדם אוהב או ציניקן, משכנע או מפתה. אבל רובצת ההום בינו לבין האנס, שאינו מבקש לרכוש את לב אוהבתו, אלא לבצע בה את זממו בכוח.

אדם או עיתון, המטיפים לדעה מסוימת, יכולים להשתמש בשינון גס או מתוחכב, לצורך מטרה נשגבת (השלום, למשל) או מתועבת (המלחמה, לדעת). אבל כל עוד הוא מטיף, מסביר או אף מנהל תעמולה, הוא פונה לפחות חלקית אל ההגיון, אל המודע, אל שיכלו של הקורא או המאזין.

שטיפת-המוח אינו עוסק באלה. הוא כופה על הקורבן תבנית קבועה משלו. הוא יוצר בנפשו תמונה מעוותת, בלי קשר אמ-יתי למציאות. אחרי שהצליח בכך, הוא יכול להיות בטוח שהקורבן שטוט אינו מסוגל עוד לקלוט מידע שאינו תואם את התבנית, ושאף ימציא לעצמו את המידע הדרוש ל-הנחת תבנית זו.

קורבן שטיפת-המוח הוא כנארקומן, ה-זקוק לסם היומי. אין הוא עוד אדם בלתי-תלוי, המעריך מידע עובדתי — בחוכמה או בטיפשות, היינו הך. הוא זקוק למנה ה-ימית של המידע המעוות. הוא הולך כ-כבלב אחרי ספק המידע הזה.

המונה "שטיפת-מוח" בא לתאר את הטכ-ניקה הסינית, הנחשבת למשוכללת ביותר. אולם אנחנו היינו עדים לדוגמה קרובה ו-מחרידה — זו של גרמניה הנאצית. ראינו את תוצאותיה הנוראות. נוראות לא רק ל-יהודים, אלא גם לגרמנים עצמם. העם ה-זה נהרס נפשית, ונשאר הרוס עד היום.

השתמשתי, בתשובתי הקודמת, בדוג-מה הקלאסית של נאום עבד-אל-נאצר, בו אמר שהוא מוכן להסדר-שלום מסויים עם ישראל, ואם ישראל לא תסכים לכך — לא יהיה מנוס מלחמה עקובה מדם וכי. אומר בן-אמוץ: הצהרון יטען ש-נאצר מאיים במלחמה, והעולם הזה יטען ש-נאצר רוצה בשלום, ושניהם שוטפים את המוח במידה שווה.

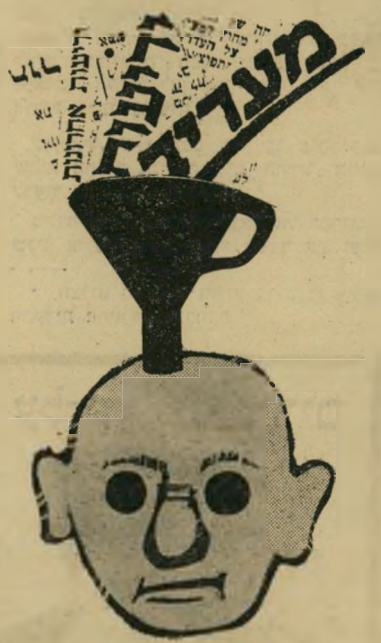
נחמד ומלבב — אבל לא נכון. העולם הזה הצביע על החידוש ה-היסטורי הטמון בכך שאחרי שני דורות קם מנהיג ערבי מרכזי ומבטא כפה מלא שהוא מוכן לשלום עם ישראל. לא העלמ-נו שהוא מתכוון לתנאי-שלום מסויים. ניתחנו אותם, והבענו את דעתנו (בסירוש: דעתנו שלנו), שתנאים אלה יכולים לשמש בסיס למשא-ומתן.

הצהרון פטר את החלק העיקרי (העיקרי מבחינה אובייקטיבית) של הנאום בכמה מילות-בוז בנוסח "הרודן המצרי מנסה שוב לאלח את עיני דעת-הקהל העולמית", ו-תיאר את הנאום כולו כאיום נתעב אך שיגי-רתי השמדת ישראל.

זה היה שקר. מבחינה אובייקטי-בית, אבל הסכנה אינה בעצם הפצת ה-שקר, אלא בעובדה ששקר זה היה חלק ממערכת שטיפת-מוח.

שטיפה הכופה מהו שנים רבות תבנית נפשית קבועה: "הערבים" (שימו לב ל-הכללה — כאילו מאה מיליון איש הם כאיש אחד) זוממים להשמדנו, לעולם לא יעשו שלום, לעולם לא יהיה שלום.

וממילא: אם מדברים הערבים על שלום, ברור שהם משקרים, זוהי מלכודת. מי שמדבר אצלנו על שלום, הוא טיפש ו/או בוגד. אם נאלץ לעשות "שלום", עלינו להבטיח בו מראש נקודות-זינוק מתאימות למלחמה הבאה. וכי, וכי.

דיסה זו רק על-ידי טישטוש שרירותי של משמעות המושגים, עד כדי אובדן כל מש-מעות שהיא.

הבה ננסה להגדיר כמה מושגים, ב-צורה מאולתרת, מבלי להסתכן במינוח מדעי: **אובייקטיביות**, נ' — אדיאל אפלטוני, שאינו מושג במציאות, אך שאדם תרבותי מצוה לשאוף ולהתקרב אליו. אין היא מחייבת כל עיקר ויותר על דעות — אלא אכפתה ברורה בין הדעות לבין ה-עובדות. אדם אובייקטיבי מנתח את ה-מציאות מבלי לערוב בניתוחו, עד כמה ש-אפשר, את דעותיו בקימות. לאחר מכן הוא מעמיד את דעותיו במיבחה תוצאות היגיות.

דעות, נ' — מערכת הערכים של אדם או קבוצת-אנשים, כולל מערכת עיתון, כפי שהיא מיושמת במציאות. מי שאין לו דעות, הוא סמרטוט.

הסכרה, נ' — מילה עדינה, המש-משת כניסוי למושג אחר, ר' תעמונה.

תעמונה, נ' — מיבצע פירסומי להפצתן ולהחזרתן של דעות, לשם השפעה על דמות החברה ודרכה. כל תעמונה מב-ליטה את העובדות המסייעות לה לרכוש

אורי אבנר